

Ineke Kraijo & Marlies Verhelst

Ontsnapt!

Theaterlezen over toen

met illustraties van
Helen van Vliet

Inhoud

Theaterlezen over toen?	6	Margje, mijn meidje	62
		Op doorreis	68
Vlees of vis	9	Het einde van de wereld	70
Grote stenen	14	De pruimenboom	74
Soep voor Zep	16	Zoek en vind	78
Barbaren	19	Stof tot nadenken	80
De boom van Donar	22	Het ijzeren monster	85
Een lastige vraag	28	Grootste wens	91
De Vikingen komen	30	Hoogwater	96
Het leger van Dirk III	33	Een leuk weetje	98
Hebban olla vogala	36	Hete bliksem	100
Een prachtig paard	40	Voetballen	105
Ontdekt!	44	Overal water	110
Hutspot	46	Nooit meer werken	116
Niet klikken!	52	Televisie kijken	118
Ontsnapt	54		
Overhoren	59	Tips voor theaterlezen	122

Derde druk, 2023

© 2020 tekst Ineke Kraijo & Marlies Verhelst

© 2020 illustraties Helen van Vliet

© 2023 Voor deze uitgave:

Uitgeverij J.H. Gottmer / H.J.W. Becht BV,

Postbus 317, 2000 AH Haarlem (e-mail: info@gottmer.nl)

Uitgeverij J.H. Gottmer / H.J.W. Becht BV

maakt deel uit van de Gottmer Uitgevers Groep BV

Vormgeving: Masja Mols

ISBN 978 90 257 7857 6

NUR 283

www.theaterlezen.nl

www.ineekraijo.nl

www.marliesverhelst.nl

www.gottmer.nl

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op een andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Theaterlezen over toen?

Theaterlezen is samen hardop lezen met anderen. Met kinderen in je klas, met je juf of meester, je ouders, met je vriendjes, verzin het maar. In dit boek staan verhalen en moppen over toen. De verhalen zijn soms grappig, soms ontroerend en ze gaan altijd over lang geleden.

Aan de kleur bovenaan de bladzijde kun je zien wat voor tekst het is:

Geel is een mop.

Bruin is een verhaal.

Bovenaan elke tekst kun je zien hoeveel rollen er zijn. Met elkaar spreek je af wie welke rol gaat lezen. Een jongen kan ook eens een meisjesrol lezen of omgekeerd.

Hoe vaker je oefent, hoe makkelijker het gaat en hoe leuker het klinkt.

Ben je klaar met oefenen, dan geef je een leesvoorstelling. Dat kan in de klas, thuis voor je familie en je vrienden, op de camping, bij de scouting of op een partijtje.

Als je toneelspeelt, dan gebruik je verkleedkleden, gebaren en allerlei spullen of rekwisieten. En bij toneelspelen leer je de tekst ook uit je hoofd. Maar bij theaterlezen is dat allemaal niet nodig: je leest de tekst met elkaar voor aan het publiek en je hebt allemaal een boek in de hand. Bij een leesvoorstelling heb je dus genoeg aan... je stem en het boek. Lekker makkelijk!

Tips voor theaterlezen?

Kijk achter in dit boek, op bladzijde 126.

Historische canon Theaterlezen-over-toen

Bij het boek *Ontsnapt!* hoort een eigen historische canon Theaterlezen-over-toen.

Deze canon sluit aan bij dé Canon van Nederland.

Ga naar www.canonvannederland.nl/nl/page/136754

Klik op een venster en erachter vind je een schat aan informatie, filmpjes en beeldmateriaal. Elke tekst uit het boek heeft een eigen venster.

Grote stenen

vrouw

man

Een man en een vrouw bezoeken het hunebed in Borger (Drenthe).

vrouw Wat een enorme stenen!

man Indrukwekkend, hè?

vrouw Hebben die stenen hier altijd al gelegen?

man Ken je het sprookje van Klein Duimpje?

vrouw Wat is dat nu weer voor vraag?
Natuurlijk ken ik Klein Duimpje.

man En wat weet je zoal van hem?

vrouw De ouders van Klein Duimpje waren arm.
Ze hadden geen eten voor hem en zijn broers.
En ze lieten de jongens in het bos achter.

man En wat deed Klein Duimpje om de weg naar huis terug te vinden?

vrouw Hij had steentjes achter zich laten vallen.
Zo bracht hij zijn broers weer naar huis.

man Precies, Klein Duimpje was een slimme jongen.

vrouw Maar hoe zit het nu met deze grote stenen?

man Ja, jou moet ik ook alles uitleggen.
Die strooide Gróót Duimpje om de weg naar huis te vinden!

Hunebedden – ongeveer 4000 voor Christus

De grote stenen zijn in Nederland gekomen tijdens een van de ijstijden, zo'n 150.000 jaar geleden. Rond 4000 voor Christus maakten de mensen van die stenen een graf, een hunebed.

Margje, mijn meidje

moeder

Margje

Margjes vader is zeeman. Hij is bijna twee jaar geleden vertrokken naar Oost-Indië. Moeder heeft gehoord dat er een schip gezien is. Ze hoopt dat haar man op dat schip is.

moeder Margje, Margje, kom vlug!

Margje Wat is er, moeder?
Is er iets gebeurd?
U ging toch naar de markt, maar uw manden zijn nog leeg.

moeder Klopt!
Bij de viskraam hoorde ik dat er een schip was gezien.

Margje Het schip van vader?

moeder Dat weet ik niet, maar het zou kunnen.
Vader is al zo lang weg.

Margje Wat zou het fijn zijn als het echt zijn schip is.

moeder En als vader mee terugkomt.

Margje Wat zegt u nu?

moeder Nee, niets.
Het is vast vaders schip en hij is er zeker bij.
Andere mannen slaan over boord of sterven aan scheurbuik.
Maar vader is zo sterk als een paard.

Margje Ik weet nog dat hij me hoog in de lucht gooide.

moeder Ja, en ik was altijd bang dat hij je liet vallen.
Maar dat gebeurde nooit.

Margje Nee, en dan riep hij heel hard: 'Margje, mijn meidje.'

moeder Ik mis hem.
Laten we vlug naar de kade gaan om te kijken of het zijn schip is.
Pak je omslagdoek en kom mee.

Margje Toch fijn dat we vlak bij de haven wonen.
Dan hoeven we niet ver te lopen.

moeder Kijk daar eens.
Daar komt het schip al.

Margje Is dat het schip van vader?

moeder Dat kan ik niet zien.
Het heeft in ieder geval twee masten en een
boegspriet, net als het schip van vader.

Margje Kijk moeder, er staan mensen op het dek.
Ziet u vader?

moeder Nee, ik zie hem niet.

Margje Al die mannen lijken op elkaar.

moeder Kijk, daar, daar!
Kobus! Kooobus!!! Hier zijn we.

Margje Ik zie vader niet.
Waar is hij dan?

moeder Daar, bij de fokkemast.
Hij heeft een groene jas aan.
Kobus! Kooobus!!!

Margje Die man met die groene jas?
Dat is vader toch niet?
Vader is gladgeschoren.
En deze man heeft een woeste baard en nog
woestere haren.
Hij lijkt wel een piraat.
Dat is vader echt niet hoor!

moeder Kijk nou goed!
Hij zwaait naar ons en hij roept ook iets.
Kun jij hem verstaan?
Het is hier zo'n herrie.

Margje Ja, hij schreeuwt en hij kijkt naar ons.
Als die meeuwen nou niet zo krijsten, kon ik hem
wel verstaan.
Meeuwen, wees eens stil.

moeder Meeuwen luisteren nog slechter dan kinderen!

Margje O moeder.
Ik hoor wat hij roept.

moeder Wat dan?

Margje Hij roept: 'Margje, mijn meidje!'
Het is echt vader.
Hij komt thuis, eindelijk!

De VOC – 1650

De VOC (afkorting voor de Verenigde Oostindische Compagnie) werd opgericht in 1602. Het was het enige bedrijf dat mocht handelen met Oost-Indië (Azië). Ze handelden bijvoorbeeld in peper en nootmuskaat, want dat was in Europa bijna niet te krijgen.

De VOC voer met verschillende soorten schepen naar Oost-Indië. Aan boord waren zeelieden, handelslieden en soldaten. Het leven aan boord was vaak zwaar. Maar het was ook een groot avontuur om met een houten zeilschip de wereld over te varen.

Door de VOC werd de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden een van de belangrijkste landen in de wereld. Sommige mensen werden er heel rijk van. Maar dat gold lang niet voor iedereen.

Ontdekt!

juf

Lotte

Blanka

De juf van groep 7 geeft les over vroeger.

juf We gaan het vandaag over ontdekkingsreizigers hebben.
Blanka, kom jij voor de wereldkaart staan?

Blanka Ja, juf.

juf Kun jij aanwijzen waar de ontdekkingsreizigers heen voeren?

Blanka Natuurlijk.
Mag ik dan die aanwijsstok gebruiken?

juf Prima.
Lotte, wie ontdekte in 1492 Amerika?

Lotte Dat is makkelijk.
Dat was Columbus.
Hij stak de Atlantische Oceaan over en toen dacht hij dat hij in Indië was.
Maar eigenlijk was het Amerika.

juf Kun jij Amerika op de kaart aanwijzen, Blanka?

Blanka Hier.

Juf Knap hoor en wijs nu China eens aan.

Blanka Dat is niet moeilijk.
China is een groot deel van de kaart.

Juf Nou Lotte, vertel eens.
Wie ontdekte China?

Lotte Blanka natuurlijk.
Met haar aanwijsstok.

Ontdekkingsreizigers – 1492

Door de eeuwen heen trokken mensen vanuit Europa de hele wereld over. Zo voer Christoffel Columbus naar Amerika, James Cook zeilde naar de grote Oceaan en Marco Polo ging naar China.

Tips voor theaterlezen

Boos en blij

Lees de tekst eerst een keer rustig door. Of laat je de tekst eerst voorlezen. Praat daarna met elkaar over de tekst en over de personen uit de tekst. Bij het theater noem je dat personages. Wat gebeurt er in het verhaal? Vertel het eens na in je eigen woorden. Wat voor karakter heeft jouw personage? Is hij of zij een opschepper, een pestkop of juist heel verlegen?

Je hoeft niet met 'stemmetjes' te lezen. Dit is vaak moeilijk vol te houden. Wel is het belangrijk om met gevoel te lezen. Dat betekent dat je iets boos, blij, verlegen of angstig kunt lezen. Probeer je dus te verplaatsen in je rol: hoe voelt jouw personage zich? Als je boos kijkt, dan klinkt je stem gelijk een stuk bozer. Je gezichtsuitdrukking kan je helpen om je tekst beter te laten klinken. Verbaasd kijken klinkt verbaasder. Bang kijken klinkt banger, enzovoort.

Lees de tekst rustig, praat dus niet te snel, neem pauzes en spreek de woorden luid en duidelijk uit.

Gebruik je stem om het spannend te maken. Probeer maar eens wat er gebeurt als je zachter, **harder**, hoger, lager, sneller of langzamer gaat lezen.

Zachtjes praten klinkt bijvoorbeeld geheimzinnig. En sneller en hoger praten klinkt zenuwachtig.

Puntje, puntje, puntje

Leestekens kunnen je ook helpen bij het lezen:

- Bij een komma maak je een pauze in een zin.
- Bij een punt stop je even.
- Bij een vraagteken gaat het einde van de zin vaak omhoog.
- Bij een uitroepteken spreek je wat luider.
- ... betekent een pauze of een moment waarop je even 'nadenkt'. Puntjes kunnen ook betekenen: 'Je snapt zeker wel wat ik bedoel.'
- Na een dubbele punt wacht je even: je somt dan iets op of je legt iets uit.
- Heeft een woord een accent – een streepje naar rechts – dan geef je dat woord extra nádruk.

Tips voor een leuk optreden

- Kom achter elkaar lopend op, in de volgorde waarin je voor je publiek wilt gaan staan.
- Ieder heeft het boek in de hand met een vinger tussen de bladzijde waar je begint te lezen.
- Spreek van tevoren af wie jullie voorstelt aan het publiek. Diegene vertelt:
 - hoe het verhaal heet,
 - in welke tijd en waar het verhaal zich afspeelt (dit zie je onder de personages staan, in schuin-gedrukte letters),
 - en hoe jullie theaternamen en -rollen zijn.

- Dan lezen jullie de tekst:
 - Zorg dat je stevig op je voeten staat.
 - Houd het boek zo vast dat het publiek je gezicht goed kan zien.
 - Neem de tijd! Gun je publiek rust om zelf even na te denken, het zich voor te stellen, te lachen. Lees dus niet te snel en durf een pauze te nemen!
 - Kijk af en toe naar de zaal, niet te vaak, anders raak je de tekst kwijt!
 - Als je een foutje maakt, doe je net of het zo hoort. Je gaat dan gewoon verder alsof er niets is gebeurd.
- Als de voorstelling afgelopen is, neemt degene die jullie heeft voorgesteld het woord. Hij leest het gekleurde blokje met informatie over de geschiedenis van het verhaal.
- Als het helemaal klaar is, maak je tijdens het applaus tegelijk een buiging.